

באר התורה / הג"ר יעקב אשר פלדמן, מח"ס 'כתב משה' ושא"ס, ירושלים**פרשת במדבר - הפטרה****"וְהָיָה מִסְפָּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא יִמַּד וְלֹא יִסְפָּר וְהָיָה**

ד- "וְהָיָה מִסְפָּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא יִמַּד וְלֹא יִסְפָּר וְהָיָה בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר יֵאמָר לָהֶם לֹא עֲמִי אַתֶּם יֵאמָר לָהֶם בְּנֵי אֵל חַי" ע"כ (הושע ב א).

ולהמתבאר בדבריו דבר צוותה התורה למנות - מן התורה לא בטל, מתיישב שפיר מה דגזרו חכמים גם על כל דבר שבמנין ועל בריה ועל שאר דברים החשובים שלא יבטלו ברוב.

גם לפי המבואר בחנוכת התורה, דהטעם שכאשר עושין רצונו של מקום אין להם מספר, משום דהוו בעלי חיים ובעלי חיים לא בטלי, יש לנו עוד יישוב על קושיית החידושי הרי"ם.

ה- **בפי' רש"י** (שם) בד"ה כתיב והיה מספר בני ישראל כחול הים - אלמא אית להו מנין, עכ"ל.

א-

בשו"ת שואל ומשיב (מהדורה רביעאה חלק ב סימן קלו) אתמול בש"ק הגיד לי אחד מה ששמע מהרב הגאון מוה' יצחק מאיר מווארשא ז"ל [והוא הח"י הרי"ם] שאמר ביישוב קושיית התוס' ב"מ (ו ב) גבי קפץ אחד מהמנוניים לתוך וכו' שהקשו דלביטול ברובא, ואמר הוא דלא שייך ביטול ברוב כל דהוא דבר המנין ואף דדבר שבמנין אינו רק מדרבנן זה רק בדבר שאינו מצוה מה"ת למנות אבל דבר שמצוה מה"ת למנות לא בטל מה"ת.

והנה אם כי לכאורה הדבר מסתבר אבל הדבר תמוה דא"כ בהזאות שבפר ושעיר שמצות מה"ת למנות ואפ"ה בעירה דם הפר להשעיר ופלפלו בש"ס מנחות אי עולין מבטלין או מבי"מ לא בטלי ועיין בתוס' יומא (נו ב) גבי עירה דם הפר, והרי שם הוי דבר שבמנין מה"ת ולא בטל, ועיי"ש לענין כוסות בכוסות שנתערבו. וגם לפי' בברות חנוכה שהן מדרבנן מצוה למנות מהראוי שלא יבטלו ועיין בתה"ד (סי' תג) ובש"ע (או"ח סי' תרעג סעי' א) מה שפלפלו בזה ועיי"כ א"א לאומרו, עכ"ל.

ו-

ובספר פסקי תשובה (סי' קיז בהגה"ה) מביא את דברי השו"מ הנ"ל, וכותב עליו: ובמחכת"ה וכו' ולא קרב זה אל זה, דהתם הרי אנו מונין רק הזיות לא הדם, וכי בשביל שאנו מונים הזאות יחשב הדם דבר שבמנין אתמהה, והוא דבר פשוט לבר בי רב דחד יומא. עכ"ל.

בספר תאמי צביה (להג"ר אברהם יצחק קליענבערג ז"ל ליקוטים בסוף הספר) שכתב: בספר שואל ומשיב מהדורה ד' ח"ב תשובה קל"ז כתב ששמע מאיש אחד התירוץ של החידושי הרי"ם ז"ל וכו' ותירוץ זה ידוע בין החסידים ששמעו מפיו הקדוש. וכתב על זה השואל ומשיב "אם כי לכאורה הדבר מסתבר, אבל הדבר תמוה, דאם כן בהזאות שבפר ושעיר שמצוה מן התורה למנות ואפילו הכי בעירה דם הפר להשעיר פלפלו בש"ס מנחות כ"כ אי עולין אין מבטלין או מין במינו לא בטלי וכו' ועל כן אי אפשר לאומרו".

ובאמת תימה על תמיחתו, דהא שם בהזאה שמצוה למנות לא נתערבו הזאות גופיה, אלא השירים שנשאר לאחר שהזה על הפרוכת א' למעלה ושבע למטה, אחר כך עירה דם הפר ושעיר למ"ד מערבין לקרנות כדי להזות על קרנות המזבח והשירים לא הוי דבר שבמנין.

וזה שנים רבות שהצעת דבר זה לפני תלמיד חכם שבעירנו טאמסאוו חדש - ושמו ר' בעריל שוי"ב ז"ל ולבסוף ימיו נתקבל שם למו"ץ, וסיפר לי שהוא בעצמו דיבר עם האיש הנ"ל (שהביא התירוץ להשואל ומשיב) בבית המדרש דעיר גור, וסיפר לו: כאשר שמע מהשואל ומשיב שדחה דברי רבינו הגדול ז"ל, הלך לביתו ועיין בהדבר, וראה שטעה בתמיחתו על דברי רבינו ז"ל. ואחר איזה ימים הלך להרב הנ"ל והראה לו שטעה, והודה לדבריו, ואמר לו בזה הלשון: שאינו יודע אם יוכל לתקן זאת כיון שכבר כתב זה בהכתבים שלו. עד כאן שמעתי מהמו"ץ ר' דוב הנ"ל.

ושמעתי מרב א' שרצה ליישב דברי השואל ומשיב, ולומר כיון שנצרך הדם להזות על קרנות המזבח הוי חשוב מן התורה, והוי כמו דבר שבמנין מה"ת¹ ולימא הגמ' מטעם זה, והשבת לי דז"א דאי תימא מטעם זה י"ל דזה הוא הכוונה בגמ' דאמרו דעולין אין מבטלין זא"ז והרב הנ"ל הודה לדברי, עכ"ל.²

עושין מן הדם שבכלי שהדם ממציא לנו ההזיות וכן דבר שבמנין, ואין שום שייכות להדם שבכלי לומר שהדם הוא דבר שבמנין.

יתר על כן תמה אני בהא דהקשה מנרות חנוכה ומביא את התרה"ד הרי כתב שם ז"ל: תשובה יראה דלא בטלי, אע"ג דקיימ"ל דכל איסורין מן התורה דבר יבש חד בתרי בטל וכו', הכא הוה דבר שבמנין שהרי מדליקין אותו במנין וכו' עיי"ש, הרי התם הכוונה היא דאמנם נרות חול מוכרין במשקל ואף נרות חנוכה, מ"מ שאני נרות חנוכה כיון שמדליקין אותו במנין הוה דבר שבמנין, כמו כל דבר דאינשי מונין אותו דהוה דבר שבמנין במציאות. אבל ליכא למימר דעצם המנין הוה מצוה, ולא דמי לגמרי למעשר בהמה דמצוה למנות כל אחת ולסקרו בשבט, או ההזאות דעצם המנין היא אחת ואחת ושתים, ואין שום דמיון לנרות חנוכה דצריך לדעת כמה הוא דולק ואין כאן שום מצוה למנות כדברתי, הלכך כל דברי השו"מ צע"י, עכ"ל.

בספר חנוכת התורה (ליקוטים מאמרי חז"ל אות רא) איתא בגמרא במסכת יומא (כב ב) ר' יונתן רמי כתיב "והיה מספר בני ישראל" וגו', וכתב "אשר לא ימד ולא יספר", ומשני כאן כשעושים רצונו של מקום וכאן כשאין עושים רצונו של מקום וכו'.

הנה בהמאמר הזה קשה כמה טובא. ויש לבאר דהנה יש לומר טעם על מה צוה השי"ת למנות לישראל, משום דאיתא בש"ס וגם במדרש פרשת ויקרא (ד ו) א"ל ההוא מינא כתיב בתורתכם "אחרי רבים להטות" (משפטים כג ב), ושבעים אומות יש אם כן אנו רובא וכו' עיין שם.

אם כן יש לומר דמשום הכי ציוה הקדוש ברוך הוא למנות לישראל כדי שיהיו דבר שבמנין ודבר שבמנין אפילו באלף לא בטיל.

לפי זה מבואר דברי הגמרא הנזכר לעיל, דכשעושים רצונו של מקום אין להם מספר דלא צריכים להמנות דהוי בעלי חיים ובעלי חיים חשובים ולא בטלי (עיי' זבחים עג א), אבל כשאין עושים רצונו של מקום אם כן הם רשעים ובחיהם קרויים מתים (עיי' ברכות יח ב) משום הכי צריכים למנות כדי שיהיו דבר שבמנין ולא יבטלו ברוב, עכ"ל.

ומבואר בדבריו לכאורה כי גם בעלי חיים וגם דברים שבמנין - אינם בטלים מן התורה.

ב-

בספר שפתי צדיק (פרשת במדבר אות כד) כשצוה הקב"ה למרע"ה למנות הלולים מבין חודש (במדבר ג טו) אמר איך אכנס לדעת כו'. קשה להבין מאמר מרע"ה, פירש עץ יוסף בשם זית רענן שהלולים לא יניחו למנות זרעם שלא ישלטו ח"ו נגף, קשה דכאן כתיב על פי ה', והיתה שכניה מקדמת, וגבי בכורי ישראל דלא כתיב על פי ה', ה"ל למרע"ה לשאול איך ימנה.

י"ל על פי מה שחידש זקניני זצ"ל ליישב קושיית תוס' ב"מ (ו ב ד"ה קפץ) דבדבר שהתוה"ק נתנה חשיבות המנין כמו מעשר בהמה, מדאורייתא לא בטל, ד"ל דבמעשר שהי' חשיבות כל הנמנים דעל ידי שזכה ליו"ד כבשים זכה למצוות מעשר.

כמו כן במנין הלולים שתוה"ק קירבה אותם לקדושה והשיגו חשיבות המנין שייך חשש נגף רחמנא ליצלן, כעין מאמר חז"ל (ברכות נד ב) תלמיד חכם וחתן צריכין שימור, מה שאין כן גבי בכורי ישראל אף שנצטוו למנותם ה"ל [בכדן] לרחק, דרק לידע כמה מהם יפטרו על ידי לויים שנתקברו תמורתם, במנין כזה אין שום חשיבות ועוד לגרעון יחשב, עכ"ל.

ומבואר דהיכא שהתורה ציוותה למנות - אז לא בטל מן התורה.

ג-

והנה בחידושי הרי"ם (זבחים עב א) בד"ה אמנם, וז"ל: לעניות דעתי נראה דבאדם לא שייך כלל ביטול ברוב וכו', דבאדם נראה דלא שייך מעורב כלל שיבטל, שאף שכולם בכלל ספק מ"מ כל אחד יש לו דין בפני עצמו, ואין לו הצטרפות כלל לאחרים שיהיה בטל וכו'.

ובהנ"ל מיושב דקשה דלמה גזרו חכמים בבריה בחתיכה הראויה להתכבד ובשאר דברים החשובים דלא בטיל, כיון שאין מהתורה כיוצא בו שום דבר חשוב דלא בטל ברוב. ולהנ"ל אתי שפיר דבאדם מן התורה לא בטיל כהנ"ל וכו' עכ"ל.

¹ **ולפי מה שביאר בחנוכת התורה** דמה דכתיב "והיה מספר בני ישראל" וגו' אף שלא היה שם מנין בפועל מ"מ חשיבא כדבר שבמנין, אף אנו נאמר לגבי דם השעיר דמכיון שעומד לקיים בו מצוות הזאה ע"ג המזבח והוא במנין, א"כ הוי דבר שבמנין ודו"ק.

² **בספר אמרי ירוחם** (יו"ד סי' רה) ונ"ל החסבר של הרי"מ פשוט, דדבר שבמנין דאינשי מחשיבין למנות אינו בטל אלא מדרבנן, אבל דבר שהתורה מחשיבו למנות אינו בטל אף מן התורה כיון דהתורה צויתה למנות.

אולם תמה אני מה שמדמה השו"מ דם הפר והשעיר לנידון של הרי"מ, אטו הדם בעצם דבר שבמנין, הרי רק זאת שמדמה עושין הזאות ורק עצם ההזאות הן דבר שבמנין, דומיא דמעשר בהמה דהן גופייהו מונין וכאן עצם ההזיות מונין, רק ממה